

1. Sammanfattning

Kina slott är en del av världsarvet Drottningholm och har mycket stora kulturhistoriska värden som är både nationella och internationella. Anläggningen intar en särställning bland kinainspirerade lustslott i Europa, genom sin storlek, sina arkitektoniska kvalitéer och det konsekventa temat. Tillsammans med slottsteatern är Kina slott Drottningholms mest betydelsefulla del enligt världsarvsnomineringsen.

Kina slott och dess samlingar är ett av de främsta uttrycken för den fascination för den kinesiska kulturen som växte sig stark under 1600- och 1700-talen. Det första Kina slott byggdes av kung Adolf Fredrik som en överraskning åt drottning Lovisa Ulrika på hennes 33-årsdag 1753 och bestod av en huvudbyggnad och två fristående paviljonger; alla av trä.

Redan 1754-55 lades grunderna till två större paviljonger, nuvarande Svarvareverkstaden och Konfidensen. Svarvareverkstaden var kungens paviljong dit hans svarvkammare flyttades från Drottningholms slott. Konfidensen innehåller en matsal med ett hög- och sänkbart bord som möjliggjorde måltider där behovet av tjänare var minimerat. I de två souterrängvåningar fanns serveringsrum, där bordet och hyllorna dukades.

Genom tillkomsten av Svarvareverkstaden och Konfidensen, som uppfördes som permanenta byggnader, kom den lilla huvudbyggnaden att te sig allt för anspråkslös. Byggnaden hade också angripits av röta. 1763 lades därför grundstenen till den nuvarande huvudbyggnaden som stod klar 1769. Slottet byggdes av tegel, putsades och försågs med rik fasaddekor i form av bland annat drakar och kinesansikten. Precis som den gamla huvudbyggnaden fick den nya ett vägigt yttertak och palmstammar i hörnen. Slottet innehåller femton rikt dekorerade rum där inredningarna har associationer till Kina. För ritningarna svarade arkitekterna Carl Fredrik Adelcrantz och Jean Eric Rehn. I inredningarna användes även äkta kinesiska föremål som lackpaneler, glasmålningar och tyger. Den nya Kinaanläggningen höll lika hög konstnärlig och hantverksmässig kvalitet som de franska och tyska förebilderna.

Kina betalades med kungaparets privata medel, vilket visar att det var en privat angelägenhet. Under Lovisa Ulrikas tid levdes ett liv på Kina avskärmat från det formella, pliktskyldiga och stela hovlivet på Stockholms och Drottningholms slott. Kina slott var sin tids mest exklusiva miljö, både samhälleligt och konstnärligt. En

inbjudan hit var det yttersta beviset på den kungliga nåden.

Kina slott brukar beskrivas som ett europeiskt rokokoslott med inslag av Kinesiska detaljer. Men anläggningen är även ett intressant exempel på hur exotismen inom arkitekturen förändrades under 1700-talet. Man gick från en fantasifull och sagoartad exotism, i form av palmstammar och drakar i fasaderna, till en exotism som byggde på förebilder som man då uppfattade som autentiska. Förändringen berodde på William Chambers dokumentation av äkta kinesiska byggnader. Kunskapen spreds genom hans planschverk "Designs of Chines Buildings, furniture, dresses, machines and utensils" från 1757. Sannolikt är byggandet av Kina slott första gången Chambers kunskaper fick direkt tillämpning utanför England. Rehns inredningar i Röda och Gula rummen har tydliga paralleller till Chambers kinesiska rum.

På grund av sin livliga byggnadsverksamhet hade, på 1770-talet, Lovisa Ulrika dragit på sig stora skulder. Kinaanläggningen bestod vid denna tid av ett tiotal byggnader och en park. Hennes son Gustav III lät staten lösa drottningens skulder mot att hon avsåg sig dispositionsrätten över Drottningholm. I och med detta övertog Gustav III dispositionsrätten. Under hans tid fungerade Kina slott som ett utflyktsmål dit även hovet följde med. Kina slott var inte längre en privat tillflyktsort utan blev en del av det formella hovlivet. För att förse Kina slott med logement för kungens drabanter uppfördes en ny byggnad under denna tid, nämligen Vakttältet. Tre av byggnadens fasader kläddes med målad plåt som gjorde att huset liknade ett romerskt tält. Kulissaktiga tältbyggnader förekom vid denna tid även på andra håll i Europa som exotiska inslag i parker. Sannolikt är Vakttältet och de två ursprungliga Koppärtälten på Haga i dag de enda bevarade.

Efter Gustav III:s död 1792 kom Drottningholm inte längre att nyttjas lika mycket av kungafamiljen som tidigare. Tiden fram till Oscar I:s trontillträde 1844 innebar en förfallsperiod för Drottningholm. Men förfallet drabbade förmodligen inte Kina slott i så stor omfattning, om man ska tro arkivalier om slottets underhåll. Den exotiska Kinaanläggningen, med sin samling av unika föremål, blev tidigt ett besöksmål. På 1830-talet ordnades en bostad åt en vaktmästare i Svarvareverkstaden. Han hade till uppgift att, utklädd till kines, guida besökare i slottet.

Genom det kontinuerliga vård- och underhållsarbetet har anläggningens helhet och de flesta detaljer bevarats intakta under 250 år. Smärre tillägg och förändringar

skedde under Gustav III:s tid men därefter har i princip bara vård- och underhållsinsatser utförts. Inte bara byggnaderna är välbevarade utan här finns även den omfattande samlingen av möbler och konsthantverk bevarad. Nästan alla byggnader som ingick i anläggningen finns kvar med bibehållna exteriörer. Av de sjutton rum som fick en medveten arkitektonisk utformning från början har i dag endast tre förändrats medan övriga nästan är i originalskick. Även enklare utrymmen finns väl bibehållna så som slottskök, privet och konfidensens ekonomiutrymmen.

Det huvudsakliga syftet med förvaltningen av Kina slott ska även i framtiden vara ett musealt bevarande. Anläggningen ska vittna om 1700-talets idévärld, arkitektur och inredningskonst samt om de historiska händelser, personer, skeenden och verksamheter som man förknippar anläggningen med.